

ЕНЕРГЕТСКА ГЕОПОЛИТИКА²

У наше вријеме, енергија је замијенила геополитику у њеном класичном смислу. Ако су се у 19. и 20. вијеку, закони геополитике примјењивали у борби за колоније, ратовима, освајањима нових територија, окупацијама, стратешким договорима супротстављених страна, у 21. вијеку гравитациони центар геополитике је помјерен у економију и енергетику. При том карта свијета, са својим основним центрима моћи, остала је готово иста. То значи да се ми данас суочавамо са новим обликом геополитике – енергетском геополитиком.

У енергетској геополитици, као и у класичној геополитици, ради се о међусобној супротстављености двају главних планетарних сила – Копна и Мора. Цивилизација копна као и увијек представља територије Средишње земље (*Heartland'a*) на којима је заснована савремена Русија. Цивилизација мора измјестила је свој центар у двадесетом вијеку из Британије у САД тако да је она данас опредмећена у сјеверноамеричком простору. Између Русије и САД данас се одиграва геополитички дуел, који се често изражава у алтернативним и супротстављеним енергетским пројектима.

Стога постаје потребно размотрити ове нове (енергетске) обресе геополитичке конфротације 21. вијека.

Русија представља земљу енергетске производње. Приход од продаје енергената и даље чини основу руског буџета и темељ руске привреде. Дакле, од могућности организовања и продаје енергената оним земљама, које су за разлику од Русије у енергетском дефициту, зависи сам опстанак савремене руске привреде.

Главни потрошачи руских енергената (нафта и гас) су земље Европе на Западу, Турска - на Југу и Кина - на Истоку. Од тога да ли ће

---

¹ Руски политички филозоф, социолог и геополитичар.

² Назив оригинала: Сборник статей: *Геополитика и международные отношения*, ISBN 978-5-903459-06-3, кафедра Социологии международных отношений социологического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова, Евразийское Движение, Москва, 2012, стр. 979-983.

Русија бити у стању обезбједити достављање нафте и гаса до крајњег потрошача, зависи, у крајњој линији и сам економски суверенитет Русије. То значи да за Русију од животног значаја представља обезбјеђивање директне испоруке енергената у три правца - Запад, Југ, Исток. На Југу, при том Русија има четири сусједне земље које имају приступ евроазијским изворима енергије - Иран, Казахстан, Азербејџан и Туркменистан (са свима Русија граничи преко Каспијског мора). Ове четири земље могу бити Руска конкуренција, али могу дјеловати и као партнери у заједничком Евроазијском енергетском пројекту. Основни разлог једног таквог заједничког Евроазијског енергетског пројекта представља неопходност свих ових земаља да стратешки обезбједе правце директног енергоснабјевања.

Енергетска геополитика Русије оријентисана је на реализацију ових циљева: пружање директног приступа потрошачима енергената на територији евроазијског континента и стварање заједничког енергетског конзорцијума са другим енергетско-добављачким државама Евроазије.

САД су заинтересоване за сасвим супротан сценарио. За њих је важно да енергија Европе (чланицама евроатланског свијета), Турској (чланицу НАТО-а) и (пожељно) Кини буде допремљена из области које су под контролом Сједињених Америчких Држава или, барем да транспортни системи енергената пролазе кроз земље стратешки лојалне САД. Због тога, са становишта САД између Русије и Европе, Турске и Кине треба изградити "санитарни кордон" под контролом САД како би се обезбједила способност њеног утицања на снабјевање енергијом (као и на цијену енергије), и истовремено онемогућило стварање евроазијског енергетског конзорцијума или бар спријечило његово ефикасно функционисање.

У ранијим фазама америчко-руске супротстављености геостратешка ситуација је била скоро идентична. Англосаксонски свијет је био животно заинтересован да поремети савез између Русије и Њемачке (континенталне Европе), Турске и Кине, као и да поремети и онемогући директну интервенцију и стратешку контролу над Кавказом, Синђијангом (аутономним ујгурским регионом), Тибетом и каспијским басеном.

Данас "санитарни кордон" на Западу представљају земље "Нове Европе", односно земље које су недавно прешле из сфере утицаја СССР-а у руке САД и НАТО-а. Њихова економија је занемарљива – оне преживљавају захваљујући економским субвенцијама Европске уније и политичкој подршци Сједињених Америчких Држава. Подршку Американаца они су дужни да отплаћују развојем радикалне

русофобије и сталним ометањем директне испоруке руских енергената у Европу. Ово је класична политика Пољске и балтичких земаља. У истом духу наступала је и проамеричка Украјина под Јушченком и Тимошенко. У покушају дестабилизације односа између Москве и Минска примјењивана је иста стратегија.

На Југу, САД су заинтересоване да разбију директне везе између Русије и Турске у области енергетике. У ту сврху, НАТО је у Турској размјестио систем ракетне одбране, знајући да ће то изазвати тензије у руско-турским односима. Поврх тога, САД снажно подржавају алтернативне гасоводе (пројекат гасовода Набуко, Баку-Тбилиси-Чејхан нафтовод, итд) који заобилазе Русију. Дестабилизација етничке и конфесионалне ситуације на Сјеверном Кавказу у директној вези је са овим пројектом. "Санитарни кордон" се појављује у овом случају на Јужном Кавказу и то у земљи која је најизразитије проамерички оријентисана у региону - сакашвилијевској Грузији.

На Истоку, "санитарни кордон" служи за дестабилизацију проблематичних подручја на сјеверу и сјеверозападу Кине - Синђијанга (аутономног ујгурског региона) и Тибета. Поред тога, преко својих агената у Москви, американци снажно популаризују идеју да је "Кина пријетња за Русију" и предлажу антикинески америчко-

руски стратешки савез. Циљ је исти: да се поремете директне испоруке руских енергената у Кину.

Даље на Истоку, друга нестабилна земља је Јапан, готово у потпуности лишена минерала. Да би спрјечили приближавање Москве и Токија у укупном енергетском партнерству, Вашингтон активно подржава јапанске претензије на Курилска острва, чиме блокира могућност настанка руско-јапанског партнерства у функцији експлоатације Сибира (мировни споразум између Русије и Јапана још увијек није закључен – на задовољство САД).

Такође је важно за Сједињене Америчке Државе да спрјече приближавање Русије и Ирана (користећи притисак на Москву како би се Русија укључила у антииранску коалицију – подршка за санкције против Ирана, итд); Русије и Азербејџана (наглашавајући војно присуство Русије у Јерменији) и Русије и Туркменистана (гдје је могућност слободног дјеловања САД исувише ограничена).

Русија ће остварити свој енергетски потенцијал у геополитици, ако и када постигне слједеће резултате:

- обезбједи директно енергетско снабдијевање континенталне Европе (сјеверни и јужни ток, као и снажно партнерство са Украјином и Белорусијом);

- реализује у потпуности "Плави ток" на дну Црног мора и уђе у реализацију пројекта нафтовода Баку-Тбилиси-Чејхан;
- поремети пројекат НАБУКО;
- образује са Казахстаном, Азербејџаном, Туркменистаном и Ираном велики евроазијски (Каспијски) конзорцијум и отвори могућност заједничке економске размјене (трговања) било у еврима или као што је то својевремено било предложено у Техерану, у рубљама;
- стабилизује ситуацију на Сјеверном Кавказу и ојача свој утицај на југу (на првом мјесту у односима са Азербејџаном);
- у основним контурама развије нафтоводне и гасоводне системе према Кини;
- буде у стању да разријешу неспоразум са Јапаном (у вези Курилских острва) и почне са реализацијом заједничких енергетских пројеката.

Европска "Повеља енергетске независности" у садашњем облику је изразито атлантистичка – она се првенствено односи на независност од Русије. Ова независност је грађена асиметрично – за Европљане је приступ приватизацији мрежа за снабдијевање енергијом отворен, а за Русију је - по питању приватизације енергетских мрежа у Европи, постављено исувише много непремостивих препрека. Дискусији о стратегијама Европе у одношењу према енергетском партнерству са Русијом отворено су присуствовали представници Пентагона и Стејт департмента. Док Русија настоји да постане енергетски независна држава, Сједињене Америчке Државе имају супротну тенденцију – да Русију учине енергетски зависном. Енергетски ресурси у нашем свијету постају примарни инструмент у борби за свјетску доминацију. Американци граде униполарни свијет. Ми се боримо за мултиполарни. Отуда, енергетска политика Русије представља одлучујућу сферу у одбрани наших националних интереса.

Ми настојимо да остваримо постављене циљеве. САД чине све како би нас онемогућили да у овој области направимо један једини корак. Да би у томе успјеле, САД користе сва могућа средства: директан притисак, дипломатију, економију, посредовање у разним земљама, политичке снаге про-америчке оријентације, директне тајне задатке и друге облике умреженог ратовања.

Све ће бити одлучено у наредних 5-6 година. Русија ће или побиједити у овој геополитичкој игри, а то ће значити успјех

мултиполарног свијета, очување и јачање нашег суверенитета, или изгубити, а то ће значити дезинтеграцију земље, губитак суверенитета и установљење вањске управе.

П р е в о д :
Немања Ђукић³

---

³ Доцент на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци